

Ірина ТУЧКОВСЬКА

кандидат економічних наук,
доцент кафедри ІС у менеджменті,
Львівська комерційна академія

Ірина АРТИЩУК

асистент кафедри ІС у менеджменті,
Львівська комерційна академія**АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Охарактеризовано процес формування стратегій управління інноваційним розвитком торговельних підприємств з метою покращення їхньої діяльності в інноваційному секторі. Запропоновано концептуальну схему інноваційного розвитку останніх.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, стратегії, модель, управління.

Сучасні тенденції розвитку світової економіки свідчать про виникнення нового виду економічних відносин, базою для яких стало інноваційне співробітництво. Оскільки інтенсифікація та автоматизація діяльності, доступ до великих обсягів інформації, сучасні технології продажів вже не дають необхідного економічного ефекту, виникає потреба пошуку нових джерел розвитку світової економіки, серед яких основним, на думку більшості вчених, повинні стати інновації. Інноваційний розвиток торговельного підприємства (далі ТП) повинен підпорядковуватися загальнодержавному розвитку та базуватися на чітко визначених програмах та рекомендаціях. Отже, дослідження інноваційного розвитку та формування стратегій для його забезпечення допоможуть ТП підвищити свою конкурентоздатність. Проблема інноваційного розвитку завжди знаходилась у центрі уваги провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців, зокрема, таких, як: Л. Водачек [1], П. Н. Завлін [2; 3], М. І. Лапін [4], О. О. Лапко [5], Ю. П. Морозов [6], Л. І. Нейкова [7], А. І. Пригожин [8], Р. А. Фатхутдінов [9], М. Хучек [10], Д. М. Черванов [11], Й. Шумпетер [12] та ін.

Метою статті є розроблення практичних рекомендацій щодо формування стратегій інноваційного розвитку ТП.

Для ефективного дослідження останнього нами запропоновано концептуальну схему взаємозв'язку методичних підходів до їхнього розвитку.

Характеризуючи концептуальну схему інноваційного розвитку ТП (рис. 1.), можемо сказати, що основною метою першого блоку є діагностика інноваційного розвитку діяльності ТП. Тут здійснюється формування простору показників інноваційного розвитку. Проведений у дослідженні аналіз діяльності ТП дозволив виявити п'ять основних його складових: загальна, технологічна, трудова, маркетингова, товарна.

У результаті реалізації першого блоку методики можна зробити висновки щодо низького значення показників інноваційного розвитку, який забезпечується винятково власними засобами. За допомогою методу рівня розвитку здійснювалося об'єднання часткових показників в один інтегральний показник інноваційного розвитку (1):

$$I_{pot} = 0,214I_{ob} + 0,234I_{pt} + 0,393I_{tr} + 0,099I_{mar} + 0,059I_{prod} \quad (1)$$

Розрахунок інтегрального показника розвитку за досліджувані роки показав, що він має тенденцію до зменшення, а це є негативним з точки зору інноваційного розвитку.

Другий етап методики присвячений побудові загального показника розвитку по кожній складовій та загалом по всій діяльності. Інструментарієм такої побудови є метод рівня розвитку. Метою цього блоку є побудова інноваційного потенціалу і оцінка його використання. Для реалізації цієї мети запропоновано методику дослідження інноваційного потенціалу ТП. На першому етапі здійснюється побудова показника інноваційного потенціалу та аналіз диспропорцій у його розвитку. На другому за допомогою кластерного аналізу формуються однорідні групи підприємств, що дозволяє більш якісно здійснити оцінку використання інноваційного потенціалу.

На підставі розрахунків показника інноваційного розвитку потенціал буде рівним (2):

$$I_{pot}^m = 0,214I_{ob}^m + 0,234I_{pt}^m + 0,393I_{tr}^m + 0,099I_{mar}^m + 0,059I_{prod}^m \quad (2)$$

Результати розрахунку інноваційного потенціалу для кожної сфери наведені в табл. 1.

Дослідження інноваційного потенціалу дозволило зробити висновок, що найефективніше використовують потенціал підприємства ПП «Ярослава плюс» і ПП «Олексюк» (2012 року рівень використання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств склав 81,1% і 81,9% відповідно). Оцінка диспропорцій за допомогою багатокутника потенціалу показала, що існують диспропорції як у загальній сукупності підприємств, так і в інноваційному розвитку підприємств у часовому аспекті.

Метою третього блоку є прогнозування різних складових інноваційного розвитку ТП для подальшої якісної розробки стратегії інноваційного розвитку.

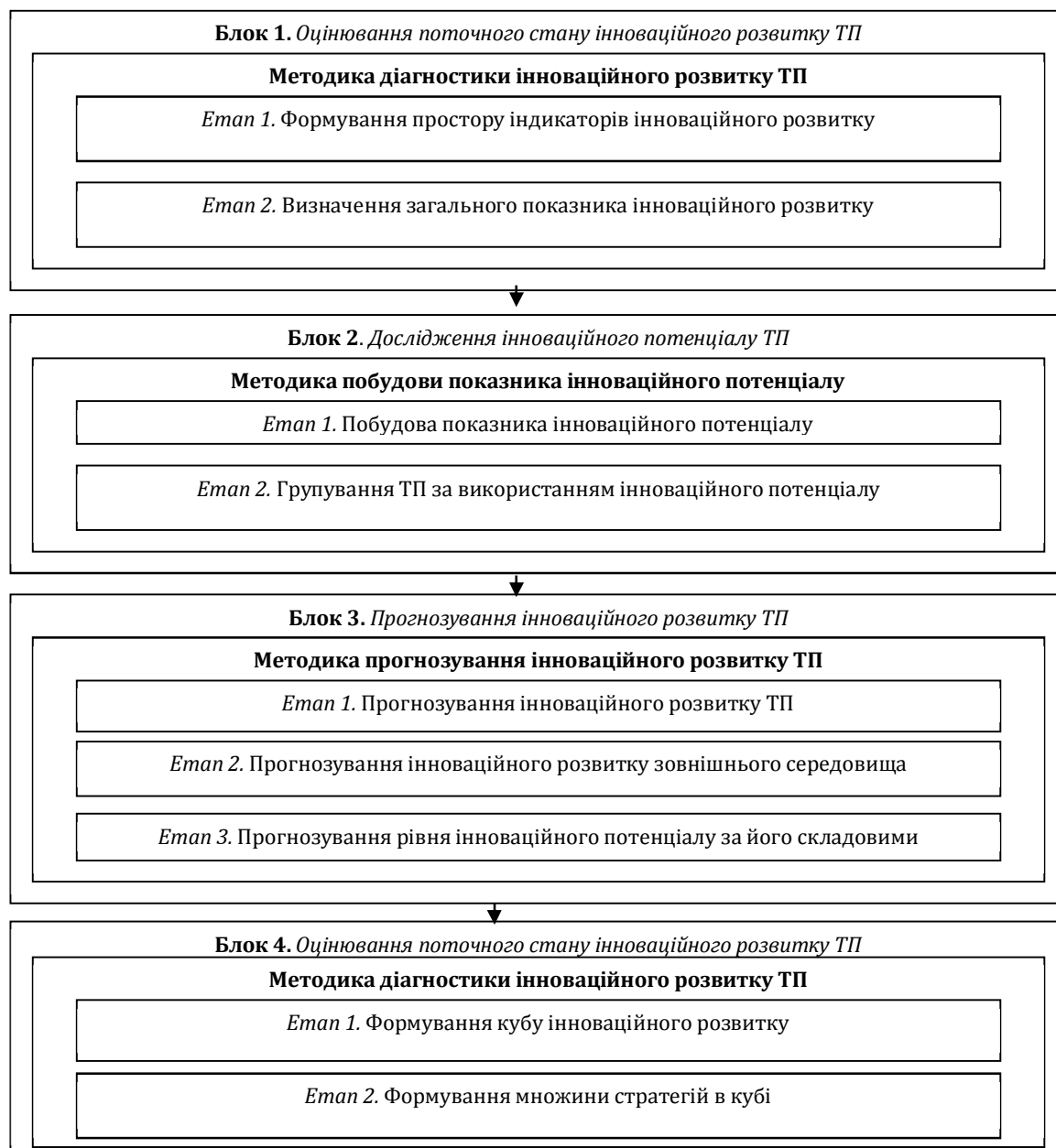

Рис. 1. Концептуальна схема інноваційного розвитку ТП

Таблиця 1. Інноваційний потенціал для кожної складової діяльності ТП

Роки	Складові					Потенціал
	Економічна	Технологічна	Трудова	Маркетингова	Товарна	
2010	1	0,374	0,72	1	0,514	0,714
2011	0,876	0,44	0,653	0,913	0,447	0,664
2012	1	0,408	0,79	0,7326	0,461	0,72

Як зазначалося раніше, інструментарієм цього блоку є методика прогнозування інноваційного розвитку ТП, при реалізації якої здійснювався аналіз можливих методів прогнозування. Він показав, що найдоцільнішим є використання методів Лагранжа та двох середніх.

Загальний вигляд моделі $Y = a + b * t$. Фрагмент таблиці з параметрами моделі для ПП «Орхідея» та прогноз по цій моделі наведений у табл. 2.

Таблиця 2. Розрахунок параметрів моделі

Параметри	Економічна	Технологічна	Трудова	Маркетингова	Товарна
b	-0,0004	-0,0097	0,0005	-0,0240	0,0307
a	0,35	0,23	0,25	0,48	0,21
Прогноз	0,35	0,18	0,25	0,35	0,37

Зауважимо, що усі зазначені вище ТП функціонують в умовах дії зовнішнього середовища. Тому в цій методиці здійснено прогнозування зовнішнього середовища. У якості останнього для інноваційного розвитку ТП обрано інноваційний розвиток всієї торговельної діяльності Львівської області. До показників інноваційного розвитку зовнішнього середовища було обрано наступні: кількість інноваційно активних Тп, частка інноваційно активних ТП, обсяг витрат на інноваційну діяльність, обсяг реалізованої інноваційної продукції, частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі товарів та послуг.

Дослідження цих показників дозволило побудувати наступну модель для прогнозування зовнішнього середовища: $Y = 0,61 - 0,075t$.

Модель має негативний показник при параметрі, що свідчить про негативні тенденції в інноваційному розвитку економіки Львівської області.

Характеризуючи четвертий блок, можемо виділити процес формування стратегій інноваційного розвитку залежно від поточного стану інноваційного розвитку ТП і його потенціалу.

Перший етап спрямований на побудову трикомпонентного показника інноваційного розвитку ТП, що складається з таких показників, як рівень інноваційного розвитку ТП, рівень інноваційного розвитку зовнішнього середовища; рівень використання інноваційного потенціалу ТП. Графічна інтерпретація цього показника репрезентується у вигляді куба інноваційного розвитку ТП з відповідними

осями. Другий етап присвячений розробці стратегій залежно від елементів куба.

Практична реалізація цього блоку здійснюється за допомогою методики формування стратегій інноваційного розвитку. Першим етапом реалізації цієї методики є формування кубу стратегій інноваційного розвитку, для якого використовуються три показники: рівень інноваційного розвитку підприємства, рівень інноваційного розвитку зовнішнього середовища, рівень використання інноваційного потенціалу підприємства, який характеризується кластером інноваційного розвитку. У результаті прогнозування станів економічного розвитку підприємств була отримана наступна матриця (рис. 2). Аналітично цей куб може бути поданий за допомогою наступної множини: $P_i = \{I_i, I, C_i\}$, де, I_i - прогноз інноваційного розвитку підприємства: $I_i = 1$, якщо прогнозується зростання; $I_i = 0$, якщо прогнозується стабільність; $I_i = -1$, якщо прогнозується падіння; I - прогноз інноваційного розвитку зовнішнього середовища: $I_i = 1$, якщо прогнозується зростання; $I_i = 0$, якщо прогнозується стабільність; $I_i = -1$, якщо прогнозується падіння; C_i - прогноз кластера рівня використання інноваційного потенціалу: $C_i = -1$, якщо низький рівень; $C_i = 0$, якщо середній рівень і $C_i = 1$, якщо високий рівень.

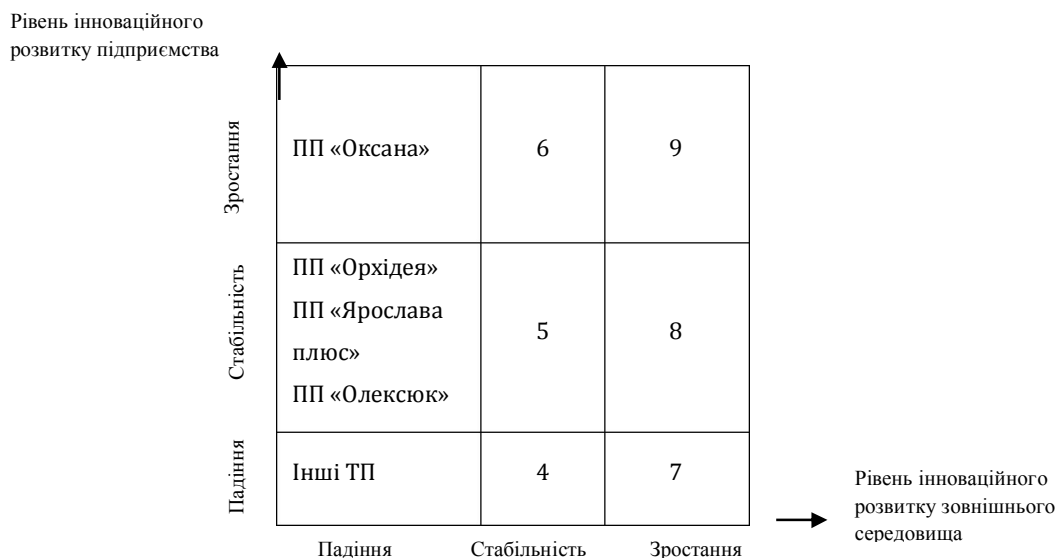

Рис. 2. Використання куба для прогнозування станів інноваційного розвитку ТП

У результаті аналізу можливих станів інноваційного розвитку в дослідженні було розроблено три основні

стратегії інноваційного розвитку:

Стратегія 1 – нівеляції (поліпшення розвитку складової інноваційного розвитку, яка має негативні темпи приросту або найменші темпи зростання).

Стратегія 2 – зниження диспропорцій (зменшення диспропорцій між найгіршим значенням складової інноваційного розвитку і найкращим значенням шляхом поліпшення діяльності найгіршої складової.)

Стратегія 3 – акцентування на зростанні найбільш

значущої складової (спрямована на поліпшення найбільш значущої складової інноваційного розвитку – трудової).

Аналіз цих стратегій та можливих варіантів інноваційного розвитку дозволив побудувати матрицю співвідношення між стратегіями та станами інноваційного розвитку (рис. 3).

Залежно від кластерів інноваційного розвитку було розроблено низку підстратегій розвитку (табл. 3).

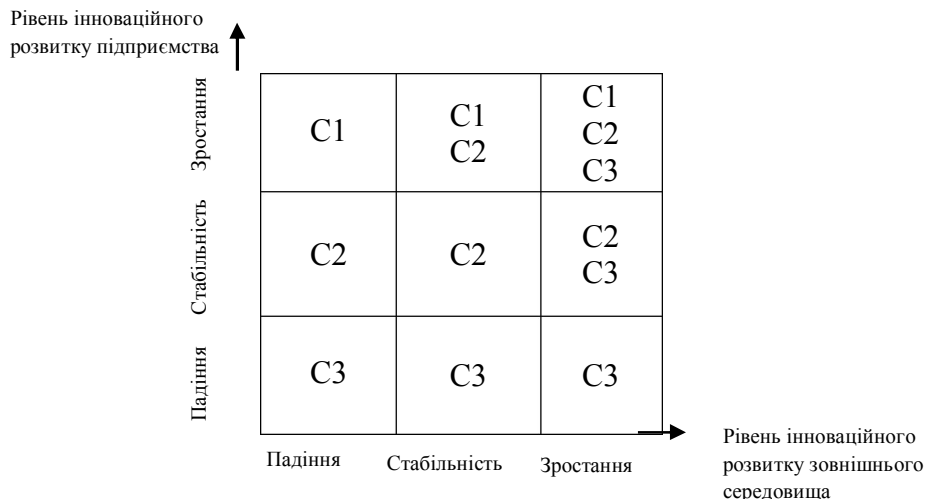

Рис. 3. Використання стратегій інноваційного розвитку ТП

Аналіз цього куба свідчить про необхідність реалізації наступних стратегій: для ПП «Орхідея» – стратегія 3, для ПП «Олексюк» – стратегія 2, для ПП «Оксана» – стратегія 1.

Таким чином, реалізація цих стратегій дозволить

покращити інноваційний розвиток та інноваційний потенціал досліджуваних підприємств, що позитивно буде відображено на інноваційному розвитку Львівської області.

Таблиця 3. Підстратегії інноваційного розвитку

Інноваційний розвиток по квадрату	Кластер	Стратегія
1, 4, 7	1	Цей кластер є найбільш розвиненим, тому потребує покращення не однієї, а декількох найбільш важливих складових
	2	У цьому найгіршому кластері стратегія 3 реалізовується у чистому вигляді
	3	Для цього кластера характерне домінування трудових показників, тому доцільним є покращення технологічної складової
2, 5, 8	1	Потрібно покращувати одразу ж декілька найслабших складових
	2	Необхідно сконцентруватися на покращенні однієї найслабшої складової
	3	Необхідно сконцентруватися на покращенні однієї найслабшої складової
3, 6, 9	1	Потрібно покращувати усі складові з негативним приростом
	2	Необхідно зосередитися на покращенні найбільш важливої складової з негативним приростом
	3	Необхідно зосередитися на покращенні найбільш важливої складової з негативним приростом

На основі обґрунтованого інтегрального показника рівня інноваційного потенціалу розроблено

концептуальну схему інноваційного розвитку ТП, яка складається з чотирьох блоків: блоку оцінки поточного стану інноваційного розвитку, блоку дослідження інноваційного потенціалу ТП, блоку прогнозування та

блоку формування стратегій інноваційного розвитку. А визначені нами стратегії (підстратегії) інноваційного розвитку дозволять ТП найефективнішим шляхом досягти кращого інноваційного розвитку.

Список літератури

1. Водачек, Л. Стратегия управления инновациями на предприятии [Текст] / Л. Водачек, О. Водачкова; сокр. пер. со словац. / Авт. предисл. В. С. Рапопорт. – М. : Экономика, 1989. – 167 с.
2. Завлин, П. Н. Инновационная деятельность в условиях рынка [Текст] / П. Н. Завлин, А. А. Ипатов, А. С. Кулагин – СПб.: наука, 1994. – 337 с.
3. Завлин, П. Н. Инновационный менеджмент [Текст] : справочное пособие / Под ред. П. Н. Завлина А. К. Казанцева, Л. Э. Миндели – СПб.: наука, 1997. – 560 с.
4. Лапин, Н. И. Актуальные проблемы исследования нововведений [Текст] / Н. И. Лапин Социальные факторы нововведений в организационных системах. – М. : 1985. – С. 150.
5. Лапко, О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання [Текст] / О. Лапко. – К.: ІЕП НАНУ, 1999. – 254 с.
6. Морозов, Ю. П. Инновационный менеджмент [Текст] : учебное пособие / Ю. П. Морозов. – Н. Новгород: Изд-во ННГУ, 1997.
7. Нейкова, Л. И. Финансовые рычаги и стимулы технического развития промышленного комплекса Украины [Текст] / Л. И. Нейкова. – Одесса: ОЦНТ и ЭИ, 1995. – 235 с.
8. Пригожин, А. И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики) [Текст] / А. И. Пригожин. – М. : Политиздат, 1989.
9. Фатхутдинов, Р. А. Инновационный менеджмент [Текст] : учебник для вузов / Р. А. Фатхутдинов. – М. : ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1998. – 600 с.
10. Хучек, М. Інновації на підприємствах і впровадження [Текст] / М. Хучек. – М. : Луч, 1992.
11. Черваньов, Д. М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України [Текст] / Д. М. Черваньов, Л. І. Нейкова– К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 514 с.
12. Шумпетер, Й. Теория экономического развития [Текст] / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982.

РЕЗЮМЕ

Тучковська Ірина, Артищук Ірина

Анализ тенденций инновационного развития торговых предприятий

Охарактеризован процесс формирования стратегий управления инновационным развитием ТП с целью улучшения их деятельности в инновационном секторе. Предложена концептуальная схема инновационного развития последних.

RESUME

Tuchkovska Iryna, Artyschuk Iryna

Analysis of trends in the development of commercial enterprises

The analyses of the formation of strategies for managing of innovative development of TAs in order to improve their performance in the innovation sector is carried out. A conceptual scheme of innovative development of commercial enterprises is proposed.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2013 р.